

Lepra Hastalarında Beden İmajı ve Benlik Saygısını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi ve Sağlıklı Bireylerle Karşılaştırılması

Factors Affecting Body Image and Self-Esteem in Leprosy Patients and Comparison to Healthy Individuals

 Hatice YORULMAZ^a,
 Dilek KESER^a,
 Melek GÖÇMEN^a

^aHemşirelik Bölümü,
Haliç Üniversitesi
Hemşirelik Yüksekokulu,
İstanbul, TÜRKİYE

Received: 12.02.2019
Received in revised form: 03.04.2019
Accepted: 09.04.2019
Available online: 10.04.2019

Correspondence:
Hatice YORULMAZ
Haliç Üniversitesi
Hemşirelik Yüksekokulu,
Hemşirelik Bölümü, İstanbul,
TÜRKİYE/TURKEY
haticeyorulmaz@hotmail.com

ÖZET Amaç: Lepra, kişilerde fizik ve psikolojiyi etkileyen kronik bir hastalıktır. Lepra, hastalarda beden imajı ve benlik saygısında azalmaya neden olabilmektedir. Bu çalışma, lepra hastalarının beden imajı ve benlik saygılarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve sağlıklı bireylerle karşılaştırılması amacıyla kesitsel düzende planlanmış bir olgu-kontrol çalışması olarak yapılmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Araştırma; 40 lepra hastası ile 40 kontrol grubu ile tanımlayıcı olarak gerçekleştirildi. Araştırmanın verileri “tanıtıcı bilgi formu”, “beden imajı ölçeği (BİÖ)” ve “benlik saygısı ölçeği (BSÖ)” uygulanarak toplandı. Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde ki-kare, t-testi, Tukey, Pearson korelasyon analizi kullanıldı. **Bulgular:** Hastaların %52,5’i erkek, %70’i evli, %67,5’inin çocuk sahibi olduğu, %60’ında ek kronik hastalığı olduğu, %67,5’inin psikolojik yardım aldığı, %80’inin ilaç tedavisi aldığı, %72,5’inin hastalık tipini bilmediği, %72,5’inin vücudunda şişlikler olduğu saptandı. Hastaların beden imajı ve benlik saygısı ölçeği puanlarının kontrol grubuna göre daha düşük olduğu bulundu. Kontrol grubunda yaş değişkeni dışında diğer değişkenlerin BİÖ ve BSÖ puanları arasında farklılık saptanmadı ($p>0,05$). Lepra hastalarından çocuk sahibi olanların BİÖ puanlarının, ek kronik hastalığa sahip olanların, psikolojik yardım almayanların, hastalık tipini bilenlerin, BİÖ ve BSÖ’den daha düşük puan aldıkları görüldü. Hastaların vücutta duyu kaybı, refleks kaybı, vücudunda şişlikler gibi semptomlara sahip BİÖ ve BSÖ puanları daha düşük bulundu ($p<0,05$). Hastaların BİÖ ile BSÖ puanları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptandı. **Sonuç:** Hastaların beden imajı ve benlik saygılarını artırmak için hastalığın seyri, semptomları, tedavi yöntemleri ile ilgili eğitim programları ve psikolojik destek verilmesi önerilebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beden imajı; benlik saygısı; lepra

ABSTRACT Objective: Leprosy is a chronic disease that could cause a significant decrease in self-esteem and body image in leprosy patients. This research aims to assess the factors affecting the body image and self-esteem and to compare them with healthy individuals in Leprosy. **Material and Methods:** This research performed 40 leprosy patients and 40 control as a case-control planned in cross-sectional study. Data were collected by applying the “information form”, “body image scale (BIS)”, “self-esteem scale (SES)”. Chi-square, t-test, Tukey, Pearson correlation analysis were used to evaluate the data. **Results:** 52.5% of the patients were male, 70% were married, 67.5% had children, 60% had additional chronic disease, 67.5% had psychological help, 80% of the drug treatment, 72.5% did not know the disease type, 72.5% of the body was found to have swelling. The body image and self-esteem scale scores of the patients were found to be lower than the control group. There was no significant difference between the two groups in terms of BIS and SES scores except for the age variable in the control group ($p>0.05$). It was seen that the children who had children had a score of BIS, those with additional chronic diseases, those who did not receive psychological help, those who knew the type of disease, had lower scores than those who received BSI and SES. Patients which had symptoms loss of sensation in the body, loss of reflexes, body masses were lower BSI scores ($p<0.05$). There was a positive correlation between BIS and SES scores. **Conclusion:** For the purpose of increase the body image and self-esteem of the patients, it may be suggested to provide training programs and psychological support for the course, symptoms, treatment methods of the disease.

Keywords: Body image; self-esteem; leprosy

Lepra, Hansen basili (*Mycobacterium leprae*) isimli mikroorganizmanın neden olduğu; özellikle sinir sistemi, deri gibi yapıları etkileyen kronik bir hastalıktır. Mikroorganizma vücuda girdikten 2-7 yıl sonra hastalığın klinik belirtileri ortaya çıkmaya başlamaktadır.¹ Lepranın, tüberküloid lepra ve lepramatöz lepra olarak iki ana tipi ve indetermine, borderline, tüberküloid, mid-borderline ve borderline lepramatöz lepra ara tipleri mevcuttur.²

Lepra hastalığında gözde ağrı, düşük el, osteoporoz, duyu kayıpları gibi birçok belirti gözlenmektedir. Bu hastalıkta fiziksel aktivitelerin sınırlandırılması ve sakatlıkların oluşması, beden imajı ve benlik saygısı durumlarını etkilemektedir.³ Beden imajı; kişinin bedenini algılaması ve bedenini oluşturan kısımlara ve fonksiyonlarına karşı oluşturduğu duygularını değerlendirmesidir.⁴ Beden imajı gerçek ve ideal öğelerden oluşmaktadır. Fiziksel görünümdeki değişiklik ya da bir fonksiyon kaybının önemi/anlamı bireyin değişikliği algılamasından etkilenmektedir. Beden ya da beden parçasının önemi arttıkça, beden imajında hissedilen değişim de artmaktadır.⁵ Fiziksel sorunların artması ile toplum ve aileden dışlanma, hastanın en çok yardıma muhtaç olduğu bu zamanda reddedilme, istenmeme gibi durumlar benlik saygısının kaybedilmesine neden olabilmektedir.⁶

Beden imajındaki değişiklikler, kendini kabul etmeme, yetersizlik, beden görünümündeki değişikliklerin olması kişide depresyona yol açacağı gibi intihara kadar sürükleyebilmektedir.⁷ Benlik saygısı ve beden imajı seviyelerinin, kişinin hastalıklara karşı gösterdiği direnci etkilediği, benlik saygısı ve beden imajı yeterli düzeyde olmayan kişilerin tedaviye yeterince yanıt vermediği görülmüştür.⁸ Bununla birlikte, kişinin bedeninde oluşan şekil bozuklukları ya da oluşan fiziksel değişimler beden imajını etkileyerek kişide yetmezlik duygusu yarattığı, bunun sonucunda benlik saygısının azaldığı saptanmıştır. Bu hastalığın tedavisinin uzun sürmesi, ilaç kullanımının zorluğu, kişinin sosyokültürel düzeyi ve benlik saygısı, tedaviye uyumu önemli ölçüde etkilemektedir.⁹ Ülkemizde, lepra hastalığının beden imajı ve benlik saygıları üzerine yapılmış çok az sayıda çalışmaya rastlanmıştır.

Bu nedenle bu çalışmada, lepra hastalarında beden imajı ve benlik saygısının sağlıklı bireylerden oluşan kontrol grubu ile karşılaştırılması ve sosyodemografik ve hastalığa ilişkin özelliklerin beden imajı ve benlik saygısı üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Çalışma, kesitsel düzende planlanmış bir olgu-kontrol çalışması olarak tasarlandı. Helsinki Deklarasyonu 2008 prensiplerine uygun olan bu çalışmanın yapılması için “Haliç Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu”ndan (Sayı 15, 26/02/2014) izin alındı. Araştırmanın evrenini, Mart 2014-Mayıs 2014 tarihleri arasında İstanbul ilindeki bir eğitim ve araştırma hastanesine, bir devlet hastanesine ve bir lepra derneğine başvuran 80 lepra hastası oluşturdu. Örneklem büyüklüğünü hesaplamak için güç analizi yapıldı. Araştırmanın örnekleme %95 güven aralığında evreni bilinen gruplarda ortalama incelemek için örnekleme alınacak birey sayısını saptamaya yarayan formül ile $[n = Nt2\sigma^2/d^2 (N-1) + t2\sigma^2]$ hesaplandı ve çalışmanın gücünün 0,90 olması için gereken hasta sayısı 40 olarak belirlendi. Kontrol grubu bireyleri izin alınan kurumlarda, hekim tanıli hastalığı bulunmayan hasta grubuna benzer sosyodemografik özelliklere sahip, eşit sayıda gönüllü hasta yakını bireylerden oluşturuldu. Çalışmaya katılmak isteyen katılımcılardan sözlü onam alındı. Araştırmaların verileri; araştırmacı tarafından geliştirilen ve katılanların sosyodemografik özellikleri ile hastalığa ilişkin özelliklerini içeren anket formu, beden imajı (BİÖ) ve benlik saygısı ölçekleri (BSÖ) olmak üzere üç form ile toplandı.

BEDEN İMAJI ÖLÇEĞİ

Bu ölçek, Secord ve Jourard isimli araştırmacılar tarafından 1953 yılında oluşturularak kişilerin bedenlerindeki kısım ve fonksiyonlarından ne düzeyde memnun olduğunu göstermektedir.¹⁰ Bu ölçeğin Türkçeye uyarlanmasını Hovardaoglu (1989) yapmıştır.¹¹ Ölçek 40 maddeden oluşan, beşli likert tipindedir. Ölçekten minimum 40, maksimum 200 puan alınmaktadır. Puan artışı beden

hoşnutsuzluk düzeyinin arttığını göstermektedir. Çalışmada, ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0,84 olarak bulunmuştur.

BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ

Stanley Coopersmith tarafından 1986 yılında hazırlanan BSÖ, bireyin kendisi ile ilgili tutumunu değerlendirmede kullanılmaktadır.¹² Ölçek 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte puanlamalar 0 ve 1 olarak yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 25'tir. Puan artışı benlik saygısının arttığını göstermektedir. Ülkemizde Tufan ve Turan (1987) ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğini yapmışlardır.¹³ Çalışmada ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0,85 olarak bulunmuştur.

İSTATİSTİKSEL ANALİZ

İstatistiksel değerlendirme SPSS 16,0 programı ile tanımlayıcı istatistiksel metotların (Ortalama, standart sapma, frekans, minimum ve maksimum) yanı-

sıra ki-kare kullanıldı. Verilerin normal dağılıma uyup uymadıkları Kolmogorov Smirnov testi ile değerlendirildi. Normal dağılım gösteren ikili grupların karşılaştırılmasında t-testi, normal dağılım gösteren üç ve üçün üzerinde grubu olan parametrelerin karşılaştırmalarında tek yönlü varyans analizi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Tukey testi kullanıldı. Ölçek puanları arasındaki ilişkinin saptanmasında Pearson korelasyon analizi kullanıldı. Anlamlılık p değeri 0,05 ve ileri anlamlılık 0,01 olarak alındı.

BULGULAR

Tablo 1'de lepra hastalarının ve kontrol grubunun sosyodemografik özellikleri gösterilmiş olup, her iki grup arasında tüm değişkenler açısından fark olmadığı görüldü ($p>0,05$). Lepra hastalarının %60'ında ek kronik hastalık olduğu, %72,5'inin hastalık tipini bilmediği, %67,5'inin psikolojik yar-

TABLO 1: Lepra hastalarının ve kontrol grubunun sosyodemografik değişkenleri.

Değişken	Hasta grubu (n=40)		Kontrol grubu (n=40)		Test değerleri
	n	%	n	%	
Yaş (yıl)					
Genç yaş	6	15	6	15,0	$\chi^2=0,87$
Orta yaş	16	40	19	47,5	$p=0,92$
İleri yaş	18	45	15	37,5	
Cinsiyet					
Kadın	19	47,5	21	52,5	$\chi^2=0,2$
Erkek	21	52,5	19	47,5	$p=0,65$
Medeni durum					
Evlü	28	70,0	32	80,0	$\chi^2=3,51$
Bekâr	12	30,0	8	20,0	$p=0,17$
Çocuk sahibi olma					
Evet	13	32,5	8	20,0	$\chi^2=1,6$
Hayır	27	67,5	32	80,0	$p=0,2$
Meslek					
Çalışmayan (Ev hanımı ve işsiz)	29	72,5	28	70,0	$\chi^2=0,12$
Serbest meslek	7	17,5	7	16,5	$p=0,98$
İşçi	4	10,0	5	12,5	
Eğitim durumu					
Okuryazar değil	17	42,5	16	40,0	$\chi^2=0,33$
İlkokul	18	45,0	20	50,0	$p=0,95$
Lise ve üstü	5	12,5	4	10	

χ^2 =Ki-kare test değeri.

dım aldığı, %80'inin ilaç tedavisi aldığı görüldü. Hastaların hastalık nedeni ile %37,5'inde vücutta duyu kaybı, %30'unda refleks kaybı yaşadığı, %60'ında diz ve dirsek çökmeleri, %65'inde saç ve kirpik dökülmeleri, %72,5'inin vücudunda şişlikler olduğu saptandı (Tablo 2). Kontrol grubundaki sağlıklı bireylerin BİÖ'den $137,00 \pm 14,74$, BSÖ'den $17,70 \pm 2,27$ puan aldıkları görüldü. Hastaların ise BİÖ'den $112,52 \pm 14,11$, BSÖ'den $14,12 \pm 2,79$ puan aldıkları saptandı. Hastaların BİÖ ve BSÖ puanları kontrollere göre düşük olduğu bulundu ($p < 0,01$). Kontrol grubu bireylerin cinsiyet, meslek, çocuk sahibi olma, eğitim ve medeni durum değişkenleri ile BİÖ ve BSÖ toplam puanları arasında herhangi bir farka rastlanmadı ($p > 0,05$). Kontrol grubu bireylerin yaş değişkenine göre, genç yaş grubundakilerin orta ve ileri yaş grubundakilere göre BİÖ ve BSÖ'den daha yüksek puan aldığı görüldü ($p < 0,05$) (Tablo 3). Lepra hastalarının yaş, cinsiyet, meslek, eğitim ve medeni durum değişkenleri ile BİÖ ve BSÖ toplam puanları arasında herhangi bir farka rastlanmadı ($p > 0,05$). Çocuk sahibi olanların sadece BİÖ puanlarının, çocuk sahibi olmayanlara göre düşük olduğu saptandı ($p < 0,05$) Ek kronik hastalığa sahip olmayanların, psikolojik yardım alanların, hastalık tipini bilmeyenlerin, ilaç tedavisi alanların BİÖ ve BSÖ'den daha fazla puan aldığı bulundu ($p < 0,05$). Vücutta duyu kaybı, diz ve dirsek çökmesi, refleks kaybı, vücudunda şiş-

likler görülenlerin BİÖ puanları daha düşük bulundu ($p < 0,05$). Vücutta duyu kaybı, saç ve kirpik dökülmesi, refleks kaybı yaşayanların, vücudunda şişlikler görülenlerin BSÖ puanlarının düşük olduğu görüldü ($p < 0,05$) (Tablo 4). Hastaların BİÖ ile BSÖ puanları arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki olduğu bulundu ($r = 0,272$; $p = 0,024$).

TARTIŞMA

Lepra, gelişmekte olan bazı ülkelerde ciddi sağlık sorunlarından biridir. Tedaviye rağmen hastaların üçte bir ila dörtte birinde uzun dönemde düşünlük ve kalıcı nörolojik hasarlara neden olmaktadır.¹⁴ Lepra, kişilerin dış görünüşünde değişiklik yaratarak, bireyin benlik saygısında ve beden algısında azalma ile birlikte; depresyon, anksiyete gibi rahatsızlıklara neden olabilmektedir.¹⁵

Çalışmaya katılan sağlıklı bireylerin BİÖ ve BSÖ puan ortalamalarının hasta grubuna göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Hastaların beden imajı ve benlik saygı düzeyleri arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki saptanmıştır. Yapılan bir çalışmada da benzer sonuç elde edilmiştir.¹⁶ Çalışmamızda, kontrol grubunun yaş değişkeni dışında diğer sosyodemografik değişkenleri ile beden imajı ve benlik saygıları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Sadece genç yaş grubundakilerin diğer yaş gruplarına göre daha yüksek puan aldık-

TABLO 2: Lepra hastalarında hastalık değişkenlerinin dağılımı.

Değişken	Değişken kategorileri	n	%
Ek kronik hastalık	Ek kronik hastalık varlığı	24	60,0
Hastalığın tipi	İndetermine lepra	6	15,0
	Tüberküloid lepra	2	5,0
	Lepromatöz lepra	3	7,5
	Bilmeyen	29	72,5
Psikolojik yardım alma	Evet	27	67,5
Tedavi yöntemi	Fizik tedavi	8	20,0
	İlaç tedavisi	32	80,0
Hastalık nedeniyle oluşan belirtiler	Vücutta duyu kaybı	15	37,5
	Diz ve dirsek çökmeleri	24	60,0
	Saç ve kirpik dökülmesi	26	65,0
	Refleks kaybı	12	30,0
	Vücutta şişlik	29	72,5

TABLO 3: Kontrol grubunun sosyodemografik değişkenlerine göre BİÖ ve BSÖ puanları.

Değişken	BİÖ		BSÖ	
	Ortalama puan±SS	Test değerleri	Ortalama puan±SS	Test değerleri
Yaş (yıl)				
Genç yaş	125,33±6,15	F=3,54	18,83	F=4,39
Orta yaş	134,70±16,67	1-2 p=0,02	15,50	1-2 p=0,032
İleri yaş	139,27±10,90	1-3 p=0,03 2-3p=0,051	16,44	1-3 p=0,04 2-3p=0,2
Cinsiyet				
Kadın	135,38±10,03	t=0,056	18,05±3,11	t=0,65
Erkek	133,47±13,25	p=0,83	17,68±2,50	p=0,33
Medeni durum				
Evli	126,23±13,64	t=2,21	16,87±4,09	p=0,63
Bekâr	132,47±13,21	p=0,07	17,13±2,65	t=0,68
Çocuk sahibi olma				
Evet	128,92±12,62	t=2,92	16,62±4,2	t=1,13
Hayır	136,67±10,91	p=0,06	17,74±2,5	p=0,07
Meslek				
Çalışmayan (Ev hanımı ve işsiz)	124,17±12,05	F=1,34	16,10±2,81	F=1,98
Serbest meslek	126,14±19,42	p=0,18	16,69±1,31	p=0,43
İşçi	121,25±16,72		15,30±2,68	
Eğitim durumu				
Okuryazar değil	128,24±8,85	F=2,61	16,72±3,42	F=0,7
İlkokul	131,06±17,11	p=0,81	17,01±2,99	p=0,8
Lise ve üstü	135,67±9,81		16,07±4,01	

BİÖ: Beden imajı ölçeği, BSÖ: Benlik saygısı ölçeği.

ları görülmüştür. Yaşın ilerlemesi ile birlikte fizyolojik değişiklikler, hastalık kaynaklı fiziksel problemlerin artması beden imajı ve benlik saygılarının etkilenmesine neden olmuş olabilmektedir.

Lepra hastalarında ise sosyodemografik değişkenleri ile BİÖ ve BSÖ puanları arasında önemli bir farklılık görülmemiştir. Lepra hastalarının sosyodemografik özelliklerinin yaşam kalitelerini ve beden imajlarını etkilediği yapılan çalışmalar ile gösterilmiştir.¹⁷⁻¹⁹ Araştırmamızda, sosyodemografik değişkenlerdeki tüm gruplardaki hastaların ölçek puanlarının düşük olduğu görülmektedir. Lepra hastalarına ulaşmanın zor olması nedeni ile örneklem grubumuzun az olması fark yakalayamamıza sebep olmuş olabilmektedir. Daha fazla sayıda örneklem grubuna ulaşılması durumunda gruplar arasındaki farklılığın artabileceği düşünülmektedir. Van Brakel ve ark.nın çalışmasında, sakatlık, beden yapısı ve fonksiyonlarındaki değişikliğin lepralı hastalarda utanç duygusunun ge-

lişmesine neden olduğu görülmüştür. Bunun sonucunda hastalar eş bulma, evlilik ve iş bulma gibi konularda sorunlar yaşadıklarını söylemişlerdir.²⁰ Çocuk sahibi olanların sadece BİÖ'den düşük puan aldıkları görülmüştür. Evli olmanın yanı sıra çocuk sahibi olmakla sorumlulukların artması ve çalışmayanlarda ev dışında sosyal aktivitesinin olup olmaması gibi faktörler beden hoşnutluk düzeyleri ve benlik saygılarını olumsuz etkileyebilmektedir.

Ek kronik hastalığa sahip olmayanların, psikolojik yardım alanların, hastalık tipini bilmeyenlerin, ilaç tedavisi alanların her iki ölçekten de yüksek puan aldığı görülmüştür. Lepra, kişinin beden imgesini, benlik değerini ve yaşam güvencesini tehdit eden, uyumu bozan, fiziksel ve psikolojik sıkıntıların oluşmasına neden olan kronik bir hastalıktır.²¹ Bu bakımdan hastaların psikolojik destek almasının, beden imajı ve benlik saygısına olumlu katkıda bulunduğu söylenebilmektedir.

TABLO 4: Lepra hastalarının sosyodemografik ve hastalık değişkenlerine göre BIÖ ve BSÖ puanları.

Değişken	BIÖ		BSÖ	
	Ortalama puan±SS	Test değerleri	Ortalama puan±SS	Test değerleri
Yaş				
Genç yaş	102,33±6,15	F=1,54	11,17±1,60	F=0,85
Orta yaş	114,70±16,67	p=0,21	11,53±2,84	p=0,49
İleri yaş	113,27±10,90		11,57±3,48	
Cinsiyet				
Kadın	112,37±10,93	t=0,066	12,05±3,11	t=0,75
Erkek	112,67±16,75	p=0,948	11,38±2,50	p=0,45
Medeni durum				
Eveli	116,43±11,84	t=2,91	11,93±2,65	t=0,78
Bekâr	103,42±15,26	p=0,06	11,17±3,15	p=0,43
Çocuk sahibi olma				
Evet	103,92±14,72	t=2,92	11,62±3,2	t=0,13
Hayır	116,67±11,99	p=0,006	11,74±2,6	p=0,89
Meslek				
Çalışmayan (Ev hanımı ve işsiz)	114,17±12,05	F=1,54	12,10±2,90	F=1,10
Serbest Meslek	104,14±19,42	p=0,22	10,67±1,21	p=0,34
İşçi	115,25±16,72		10,60±3,28	
Eğitim durumu				
Okuryazar değil	118,24±8,85	F=2,45	11,71±2,77	F=0,05
İlkokul	110,06±17,11	p=0,79	11,61±3,09	p=0,98
Lise ve üstü	105,67±9,81		12,07±2,88	
Ek kronik hastalık				
Evet	109,96±15,01	t=1,42	10,68±2,26	t=1,75
Hayır	116,38±12,08	p=0,016	12,63±3,30	p=0,038
Hastalık tipi				
İndetermine	108±13,63	F=2,13	10,33±1,63	F=0,77
Tüberküloid	96,50±4,95	p=0,11	13,50±2,12	p=0,51
Lepramatöz	103±24,63	1-2;p=0,72	10,67±4,16	1-2;p=0,17
Bilmeyen	115,55±12,57	1-3;p=0,95	13,86±2,88	1-3;p=0,50
		1-4;p=0,036		1-4;p=0,023
		2-3;p=0,95		2-3;p=0,48
		2-4;p=0,023		2-4;p=0,043
		3-4;p=0,043		3-4;p=0,041
Psikolojik yardım alma				
Evet	113,93±13,52	t=1,90	13,44±2,39	t=1,83
Hayır	109,62±15,41	p=0,037	11,23±3,53	p=0,041
Tedavi yöntemi				
Fizik tedavi	102,50±13,80	t=2,37	10,75±3,10	t=1,07
İlaç tedavisi	115,03±13,23	p=0,02	11,94±2,71	p=0,28
Vücutta duyu kaybı				
Evet	103,80±15,30	t=3,41	11,07±2,81	t=2,11
Hayır	117,76±10,53	p=0,002	12,88± 2,76	p=0,03
Diz ve dirsek çökmeleri				
Evet	109,08±14,57	t=1,95	11,67±2,77	t=0,09
Hayır	117,69±12,04	p=0,048	11,75± 2,91	p=0,92
Saç ve kirpik dökülmesi				
Evet	111,69±14,29	t=0,50	10,77±2,62	t=3,192
Hayır	114,07±14,17	p=0,61	13,43±2,27	p=0,003
Refleks kaybı				
Evet	102,42±11,17	t=3,32	10,83±2,75	t=1,72
Hayır	116,86±13,11	p=0,002	12,21± 2,71	p=0,03
Vücutta şişlik				
Evet	109,79±14,91	t=2,07	11,55±2,75	t=1,54
Hayır	119,73±8,68	p=0,045	12,09±2,98	p=0,04

SS: Standart Sapma; F: Tek Yönlü Varyans Analizi; t: t test. BIÖ: Beden imajı ölçeği, BSÖ: Benlik saygısı ölçeği.

Lepra hastalarının genellikle uzun süreli tedavi görmeleri ve tedavilerin gecikmesi nedeni ile büyük bölümünün beden imajında bozulmaların olduğu, bu nedenle de tedavilerini etkilediği saptanmıştır. Bunun yanında, yüksek tedavi maliyetinin olması ve ciddi yan etkilerinin bulunması da endişeye neden olmaktadır.²² Cüzzam ile ilişkili fiziksel bozukluklar el, ayak ve göz ile ilgili faaliyetlerin kısıtlanması ve sosyal katılımda kısıtlamalar gibi engellerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.²³

Vücutta duyu kaybı, diz ve dirsek çökmesi, refleks kaybı, vücudunda şişlikler görülenlerin BİÖ puanları; vücutta duyu kaybı, saç ve kirpik dökülmesi, refleks kaybı yaşayanların, vücudunda şişlikler görülenlerin BSÖ puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Lepra, vücudun deri ve sinir sistemini etkileyerek oluşturduğu semptomlar, yüz ve ekstremitelerde hasara neden olmakta; ayak ve el parmaklarında duyu kaybına bağlı olarak yaralanma ve enfeksiyonlar gelişebilmektedir.²⁴ Tüm bu harabiyetlerin çalışmaya alınan hastalarda da beden imajı ve benlik saygısını etkilediği görülmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada; ek kronik hastalığa sahip olanlarda, psikolojik destek almayanlarda hastalara emosyonel destek verilmesi, semptom yaşayanlarda hasta-

lara gerekli bilgilendirmelerin yapılması, erken tanı ve tedavi oluşabilecek deformasyonların önlenmesinde de önemlidir. Hastalığın tipi, seyri, tedavi yöntemleri konusunda eğitim programları verilmesinin hastaların fiziksel işlevlerine de etki ederek beden imajı ve benlik saygısı üzerinde olumlu etkiler yaratabileceği düşünülmektedir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Hatice Yorulmaz; **Tasarım:** Hatice Yorulmaz; **Denetleme/Danışmanlık:** Hatice Yorulmaz; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Dilek Keser, Melek Göçmen; **Analiz ve/veya Yorum:** Hatice Yorulmaz; **Kaynak Taraması:** Dilek Keser, Melek Göçmen; **Makalenin Yazımı:** Dilek Keser, Melek Göçmen; **Eleştirel İnceleme:** Hatice Yorulmaz; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Dilek Keser, Melek Göçmen.

KAYNAKLAR

1. Britton WJ, Lockwood DN. Leprosy. Lancet. 2004;363(9416):1209-19. [Crossref]
2. Jacobson RR, Krahenbuhl JL. Leprosy. Lancet. 1999;353(9153):655-60. [Crossref]
3. Olivier RH. Psychiatric aspects of Hansen's disease (leprosy). J Clin Psychiatry. 1987; 48(12):477-9.
4. Sarwer DB, Wadden TA, Foster GD. Assessment of body image dissatisfaction of obese women: specificity, severity, and clinical significance. J Consult Clin Psychol. 1998;66(4):651-4. [Crossref] [PubMed]
5. Rierdan J, Koff E, Stubbs ML. A longitudinal analysis of body image as a predictor of the onset and persistence of adolescent girls' depression. J Early Adolesc. 1989;9(4):454-66. [Crossref]
6. Pyszczynski T, Greenberg J, Solomon S, Arndt J, Schimel J. Why do people need self-esteem? A theoretical and empirical review. Psychol Bull. 2004;130(3):435-68. [Crossref] [PubMed]
7. Murray K, Rieger E, Byrne D. Body image predictors of depressive symptoms in adolescence. J Adolesc. 2018;69:130-9. [Crossref] [PubMed]
8. Santos VS, Santana JC, Castro FD, Oliveira LS, Santana JC, Feitosa VL, et al. Pain and quality of life in leprosy patients in an endemic area of Northeast Brazil: a cross-sectional study. Infect Dis Poverty. 2016;7:5-18. [Crossref]
9. Kurt E, Özdiilli K, Yorulmaz H. [Body image and self-esteem in patients with rheumatoid arthritis]. Archives of Neuropsychiatry. 2013;50(3):202-8.
10. Secord PF, Jourard SM. The appraisal of body-cathexis: body-cathexis and the self. J Consult Psychol. 1953;17(5):343-7. [Crossref]
11. Hovardaoğlu S. [Body Image Scale]. 3P Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi. 1993;1(Ek sayı 2):26-7.
12. Coopersmith S. A method for determining types of self-esteem. J Abnorm Psychol. 1959;59(1):87-94. [Crossref]
13. Turan N, Tufan B. Coopersmith benlik saygısı envanteri'nin (SEI) geçerlik-güvenirlilik çalışması. İstanbul-Türkiye: 23. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi; 1987. p.816-7.

14. Cabalar M, Yayla V, Ulutas S, Senadim S, Oktar AC. The clinical & neurophysiological study of leprosy. *Pak J Med Sci.* 2014;30(3):501-6.
15. Fischer M. Leprosy-an overview of clinical features, diagnosis, and treatment. *J Dtsch Dermatol Ges.* 2017;15(8):801-27. [[Crossref](#)]
16. Henriques GR, Calhoun LG. Gender and ethnic differences in the relationship between body esteem and self-esteem. *J Psychol.* 1999;133(4):357-68. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
17. Tsutsumi A, Izutsu T, Islam AM, Maksuda AN, Kato H, Wakai S. The quality of life, mental health, and perceived stigma of leprosy patients in Bangladesh. *Soc Sci Med.* 2007;64(12):2443-53. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
18. Govindharaj P, Srinivasan S, Darlong J. Quality of life of persons affected by leprosy in an endemic district, West Bengal, India. *Indian J Dermatol.* 2018;63(6):459-64.
19. Heidinger M, Simonnet E, Karippadathu SF, Puchinger M, Pfeifer J, Grisold A. Analysis of social determinants of health and disability scores in leprosy-affected persons in Salem, Tamil Nadu, India. *Int J Environ Res Public Health.* 2018;15(12): 2769. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
20. van Brakel WH, Sihombing B, Djarir H, Beise K, Kusumawardhani L, Yulihane R, et al. Disability in people affected by leprosy: the role of impairment, activity, social participation, stigma and discrimination. *Glob Health Action.* 2012;5:1-11. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)] [[PMC](#)]
21. Borges-de-Oliveira R, Rocha-Leite CI, Araujo-de-Freitas L, Queiroz DA, Machado PR, Quarantini LC. Perception of social exclusion, neuropathy, and quality of life among Hansen's disease patients. *Int J Psychiatry Med.* 2015;49(3):176-86. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
22. Budel AR, Raymundo AR, Costa CF, Pedri LE. Profile of patients affected by Hansen's disease seen at the Outpatient Clinic of Dermatology at Hospital Evangelico de Curitiba. *An Bras Dermatol.* 2011;86(5): 942-6. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
23. Wilder-Smith EP, Van Brakel WH. Nerve damage in leprosy and its management. *Nat Clin Pract Neurol.* 2008;4(12):656-63. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
24. Duncan ME. An historical and clinical review of the interaction of leprosy and pregnancy: a cycle to be broken. *Soc Sci Med.* 1993;37(4): 457-72. [[Crossref](#)]